

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Zaton človekovih pravic?

Jernej Letnar Čerňič

Article information:

To cite this document:

Letnar Čerňič, J. (2016). Zaton človekovih pravic?, Dignitas, št. 71/72, str. 5-8.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/71/72-1>

Created on: 16. 06. 2019

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Zaton človekovih pravic?

Jernej Letnar Čerňič

Zadnje leto in meseci niso bili najbolj spodbudni za varovanje človekovih pravic, saj se je v slovenski družbi in drugih srednje ter vzhodnoevropskih družbah še poglobilo napačno uresničevanje in istočasno razumevanje človekovih pravic. V slovenski družbi se človekove pravice žal še bolj kot predhodno varuje skladno z zasebnimi, ne toliko ideološkimi, kot bolj finančno-pragmatičnimi in egoističnimi interesi različnih posameznikov ter skupin. Če smo v zadnjih letih opozarjali na neenako, selektivno in neučinkovito varstvo človekovih pravic v slovenskih družbi¹, se sedaj ta dialektika počasi prenaša tudi v formalno veljavni slovenski pravni red. Ilustracija zadnjega je verjetno sprejetje novele Zakona o tujcih, ki po vsebini nasprotuje evropskim in mednarodnim standardom prava človekovih pravic in neposredno tudi sodbam Evropskega sodišča za človekove pravice.² Na drugi strani se še vedno soočamo s pomanjkljivo ureditvijo, človeško in institucionalno podhranjenostjo države pri obravnavanju žrtev totalitarnih hudodelstev in sistematičnih kršitev človekovih pravic ter nepregonu njihovih storilcev³, s čimer se vsakodnevno tepta človekovo dostojanstvo ne le žrtev, temveč vseh, ki živimo v slovenski družbi.

V prihodnjem letu in pol se bo z bližajočimi predsedniškimi, evropskimi in državnozborskimi volitvami, človekove pravice še naprej in še v večji meri razlagalo v prid različnih bolj ali manj močnih interesnih skupin. Domači mojstri in vitezi na belih konjih se bodo še naprej predstavljali kot borci za človekove pravice na eni strani, na drugi pa nadaljevali s svojo ksenofobično in rasistič-

¹ Jernej Letnar Čerňič, Vizija učinkovitega varovanja človekovih pravic v slovenski družbi. v: Matej Avbelj et al. (ur.) Evropska Slovenija, (Zbirka Izzivi svobode). Ljubljana: Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko, 2013, str. 52-76.

² Glej denimo Evropsko sodišče za človekove pravice, Kebe in ostali v Ukrajina, št. 12552/12, 12. januar 2017.

³ Jernej Letnar Čerňič, Od Barbarinega rova do rudnika Pečovnik, Ius-info kolumna, 4. november 2016.

no retoriko. Če si kdo upa njihovo retoriko označiti za nestrpno in ksenofobično ter kot tako za sovražni govor, takoj pojamrajo, češ, da se jim krati svoboda izražanja. Prihaja in še bo prihajalo do takšnih absurdnih situacij, da se posamezniki v eni sapi sklicujejo na Evropsko sodišče za človekove pravice in sodbe, ko jim to seveda ustreza, in na drugi strani njegove sodbe označujejo kot ideološke, ki nimajo podlage v slovenskem pravnem redu. Takšna podoba Dorian Graya v varstvu človekovih pravic je ilustracija tranzicijskega okolja večine srednje in vzhodnoevropskih družb, ne le slovenskega, kjer vrednote vladavine prava in človekovih pravic ne pomenijo prav veliko, saj še nikoli niso bile v celoti ponotranjene. Ali smo v slovenski družbi in drugod po sosesčini priča zatonu človekovih pravic, še preden smo doživeli njihovo dokončno prevlado in vzpon?

Takšen razvoj v državah srednje in vzhodne Evrope ni nič novega, saj je vsemu temu okolju skupno, da se pravo (človekovih pravic) že desetletja podreja arbitrarni moči vplivnih interesnih skupin. Vladavina prava, ki naj bi omejila to moč, je tako v slovenski družbi kot v večini srednjeevropskih in vzhodnoevropskih držav zgolj navidezna. Pravo ni uspelo omejiti arbitrarne moči vladanja, temveč je njena moč popolnoma onemogočila pravo.

V tej smeri smo v slovenski družbi in podobno v drugih vzhodnoevropskih družbah priča uničenju prava, kar je le še korak do uničenja države. Ko pa je država uničena, je znova ustvarjen teren za najhujša hudodelstva zoper človečnost in množične kršitve človekovih pravic. Ameriški zgodovinar Timothy Snyder, redni profesor na Univerzi Yale, v pogovoru za revijo Razpotja pojasnjuje glavni argument svoje zadnje knjige o holokavstu »*Black Earth*«⁴, da »ne gre za to, da je Stalin hotel povzročiti holokavst, temveč da so Sovjeti na določenih krajih zelo nasilno posegli v politične institucije. Ko so nato tudi Nemci uničili sovjetske institucije, so nastali lokalni pogoji, v katerih je postal možen holokavst. Na teh območjih so Nemci sploh prvič spoznali, da je mogoče izvesti popolno izničenje Judov.«⁵ Snyder v intervjuju za Razpotja še pove »Pravo in moralnost lahko ustvarita neko prihodnost. Osnovana sta na implikaciji: če boš ti ravnal po pravilih, se bom tako ravnal tudi jaz, če boš ti upošteval mene, bom jaz ravnal enako.

⁴T. nyder, *Black Earth: The Holocaust as History and Warning*, Tim Duggan Books; , 2016.

⁵Luka Lisjak Gabrijelčič, Intervju s Timothyem Snyderom: Ljudje znamo dobro lagali in dobro znamo ubijati. Zelo težko pa priznamo, da smo ubijali zaradi laži, Revija Razpotja, jesen/zima 2016, str. 48.

*Odpirata se obzorje varnosti in razumnih pričakovanj. Znanost naredi nekaj podobnega: z njo se okrepi zavedanje, da bodo čez deset ali petnajst let koordinate naše realnosti občutno drugačne, saj bomo imeli na razpolago več orodij. Brez znanosti sploščite prihodnost na sedanost».*⁶ Če Snyder izvrstno pojasnuje ozadje, ki je pripeljalo do holokavsta, istočasno opozarja na sedanje razmere v sodobnih evropskih državah, ki se soočajo z radikalnimi populizmi, ki spodjedajo vladavino prava in varovanje človekovih pravic. Slovenska družba je z ostalimi srednje in vzhodnoevropski državami priča zatonu prava človekovih pravic, ki ga kot nepotreben korpus pravil razume večina prebivalstva.

Če si želimo priznati ali ne, so to prvi zametki ustvarjanja »lokalnih pogojev«, kot pravi Snyder, ki lahko z razjedanjem in ugrabitvijo institucij demokratične in pravne države vodijo v ponovna grozodejstva v obliki sistematičnih kršitev človekovih pravic in hudodelstev proti človečnosti. Zaton človekovega dostojanstva, prava človekovih pravic in zloraba vladavine prava, ki lahko vsaj formalno prepreči arbitrarno zlorabo moči, lahko preprečijo le dovolj budne in osveščene civilnodružbene organizacije in pogumni posamezniki, ki kritično opozarjajo in preprečujejo ego-centrične ekscese populističnih skupin. To je navsezadnje njihova državljanska in etična dolžnost.

⁶ Prav tam, str. 53.

